

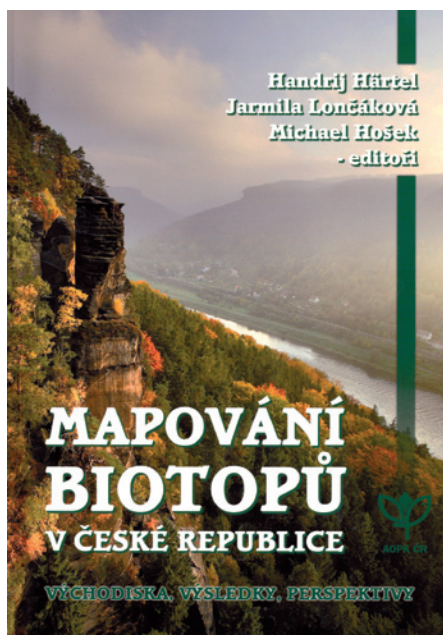
Mapování biotopů v České republice

Je jaro 1999. Na Ministerstvu životního prostředí několik klíčových osob řeší otázku, jak v České republice přistoupit k vytváření Natury 2000. Na stole jsou dva možné scénáře: první v podobě „vykázání“ existující soustavy zvláště chráněných území, samozřejmě po doplnění ptačích oblastí, jako již předem hotové Natury 2000; druhý spočívá v aplikaci postupu předepsaného Směrnicí o stanovištích – ve vyhodnocení skutečného stavu fenoménů uvedených v přílohách směrnice, doplnění chybějících dat terénním výzkumem a navržení lokalit na vědeckém základě bez ohledu na dosud vyhlášená zvláště chráněná území.

Pro první scénář hovoří jeho jednoduchost i fakt, že pro Naturu 2000 neexistují žádné personální kapacity ani finanční prostředky; druhý nabízí lákavou možnost využít Natury 2000 jako „záminky“ nejen k odvedení kvalitní práce v oblasti ochrany přírody, ale i k získání dat, která (jak se později ukáže) nemá žádný jiný kandidátský, ale dokonce ani členský stát EU. Po dlouhé otevřené diskusi se účastníci jednomyslně rozhodují pro druhou variantu, a nevědomky tak rozjíždějí rozsáhlou akci, na jejímž konci je nejen funkční soustava Natura 2000 a mnoho dalších materiálních i nehmotných přínosů, ale také publikace, v níž jsou tato „příhoda“ i mnoho dalších událostí popsány, a která je předmětem této recenze.

Již tato krátká ukázka naznačuje, že název publikace je – v dobrém slova smyslu – poněkud zavádějící, neboť obsah knihy jde výrazně nad jeho rámec. V kapitole o východiscích se kromě uvedené historie dočteme stručně o postupu prací na přípravě Natury 2000 v ČR, neboť původně jediným cílem mapování biotopů mělo být vytvoření habitatových „naturových“ lokalit. Citace z prvního koncepčního materiálu životního prostředí z ledna 2001, jedinečného mj. i tím, že byl beze zbytku naplněn (což u koncepčních materiálů nebývá bohužel pravidlem), připomíná i další české „naturové“ specifikum – rozhodnutí o společném postupu s odbornou a nevládní sférou. Spolupráci tohoto typu, v takovém rozsahu a kvalitě nenajdeme nikde jinde v Evropě. Konečně je uvedeno i vysvětlení, proč se v České republice nepřistoupilo k mapování typů evropských stanovišť (habitatů) podle směrnice, ale k prostorově i kvalitativně jemnějším jednotkám – tzv. biotopů, jejichž agregací teprve vznikají typy habitatů.

V další kapitole jsou podrobně popsány metodiky mapování (včetně jejich vývoje a úprav) a stanovování kvalitativních charakteristik biotopů – jak původní, aplikované

během mapování v letech 2000–2005, tak i upravené pro potřeby aktualizace vrstvy mapování biotopů (VMB). Rozhodnutí o aktualizaci VMB stojí za samostatnou zmínku: VMB, dokončená v roce 2005, představuje referenční rovinu popisující stav biotopů a habitatů na celém území ČR v období kolem vstupu do EU, ovšem sama o sobě by se rychle stala jen archivním, historickým dokumentem. Díky přijetí rozhodnutí o její pravidelné aktualizaci ve dvanáctiletém cyklu získala VMB automaticky další, stěžejní výjádřitelnou hodnotu – neboť do budoucna bude moci sloužit nejen pro popis stavu, ale i budoucích trendů vývoje habitatů.

Po kapitole metodické následuje přehled výsledků, a to jak vyplývajících přímo z vlastního mapování, tak i z odvozených plošných dat získaných z tohoto mapování – rozsáhlá tabulka zastoupení formačních skupin v jednotlivých krajích ČR; popis hodnocení stavu všech typů evropských stanovišť z hlediska ochrany tak, jak se objevil ve zprávě pro Evropskou komisi za období do roku 2007; spíše metodicky pojatý popis vymezování habitatových evropsky významných lokalit včetně doplňování návrhů nových území po biogeografických seminářích; využití VMB pro vytvoření Červené knihy biotopů ČR a pro optimalizaci sítě maloplošných ZCHÚ; přehled dosavadního stavu aktualizace VMB (po uplynutí tří let z prvního dvanáctiletého cyklu); monitoring biotopů a účel a způsob poskytování dat z VMB odborné i širší veřejnosti a orgánům veřejné správy. Česká část publikace je uzavřena souhrnným zhodnocením přínosu mapování biotopů, vytvoření VMB a zahájení její aktualizace.

Lepší osvětě o „české cestě“ mapování biotopů v zahraničí má napomoci šestistránkové anglické shrnutí, které sice nemůže nahradit relativně stručné, avšak samozřejmě vždy podstatně obsáhlejší popisy metodik, přístupů

a výsledků v české části, poslouží však jako základní vysvětlení pro zahraniční zájemce o náš přístup a případně může inspirovat některé jiné země při rozhodování, jakou cestou se vydat např. při monitorování stavu habitatů. Těchto šest stránek by ovšem nemělo valnou hodnotu, kdyby na ně nenavazovala obsáhlá grafická příloha, přinášející přehledné mapy výskytu všech 60 typů evropských stanovišť detekovaných na území ČR, pochopitelná i zahraničním zájemcům (i když porozumění by jim jistě významně usnadnilo zařazení dvojazyčné legendy u jednotlivých map). Těmto mapám předchází dvě vyčerpávající převodní tabulky biotopů na typy evropských stanovišť (habitatů) a naopak – neocenitelná pomůcka pro každého praktika, který se potřebuje pohybovat jak v „české“ úrovni biotopů, tak i v „bruselských“ typech evropských stanovišť.

Publikace je doplněna přehledem literatury a slovníčkem pojmů vztahujících se zejména (ale nejen) k Naturě 2000, přiloženo je DVD, které stojí za samostatnou zmínku. Neobsahuje totiž jako v jiných podobných případech jen text vlastní publikace, ale přináší i kompletní metodiky, celou Červenou knihu biotopů ČR, habitatovou část zprávy České republiky o stavu všech 60 typů evropských stanovišť v ČR z hlediska ochrany ve verzi, která byla zaslána v červnu 2007 Evropské komisi, i mnohé další údaje. V obrazové části jsou obsaženy nejen mapky rozšíření těchto 60 typů stanovišť, ale i výskytu všech přírodních biotopů. Těm, kteří marně shánějí dnes již rozebraný (a zejména v zahraničí velmi obdivovaný) Katalog biotopů ČR z roku 2000, pak DVD umožňuje získat tuto cennou publikaci alespoň v kompletní elektronické formě i s dodatky.

Editorům se podařil neobvyklý počín: Vytvořili publikaci, která má nejen značnou historickou hodnotu, ale je i vynikající metodickou příručkou využitelnou i do budoucna jako zdroj cenných údajů o biotopech i typech evropských stanovišť v České republice. Tomu odpovídá i potenciální okruh uživatelů – od studentů přes akademickou sféru po praktické ochránáře; nezanedbatelná není ani možnost propagovat prostřednictvím této knihy český přístup při vytváření Natury 2000 v zahraničí.

Natura 2000 v České republice, zejména její „habitatová“ část, je ukázkou jedné z mála „českých cest“, na které můžeme být hrdí. Recenzovaná publikace je toho důkazem – a zároveň ukázkou toho, že i vysoce odborné téma lze prezentovat čtivou a srozumitelnou formou.

Petr Roth

Handrij Härtel, Jarmila Lončáková, Michael Hošek eds. (2009): Mapování biotopů v České republice. Východiska, výsledky, perspektivy. 196 stran., DVD. AOPK ČR, Praha. ISBN: 978-80-87051-36-8